

mestall

any XXVI
núm. 56
desembre 2024

mestall: 1. mescla de diferents espècies de cereals; 2. conjunt homogeni de coses diverses

Butlletí de l'Associació d'Història Rural

APUNTA'T A LA NOSTRA CAMPANYA!

SUMARI

Portada

Apunta't a la nostra campanya!

L'Associació

Lliurament del 22è Premi Mestall

La formació de la Cooperativa Agrícola Pràctica: l'Agrícola Pràctica entre els anys 1902-1945

El Premi Mestall. Algunes observacions sobre la seva evolució

Entrevista

Lurdes Boix Llonch

Trobades

XXXV Seminari d'Història Econòmica i Social. Conflictes socials i processos jurídics, polítics i territorials

Jornada. Fonts i mètodes per a l'estudi de la història del crèdit privat (segles XIII-XIX)

Recerques

Dignoris Mateo Mateo

El rol de les dones en el mercat de treball i en les explotacions familiars: la Catalunya rural del segle XVIII = El rol de las mujeres en el mercado de trabajo y en las explotaciones familiares: la Cataluña rural del siglo XVIII

Maria Olivé Figa

Teixidors i sastres a Cassà de la Selva a finals del segle XVIII

Antoni Ginot i Julià

Arts i barques. L'activitat pesquera i els seus actors a la Selva dels segles XV i XVI

Agenda

Arxiversa

I tant que hi eren!

Les dones a la regió de Girona

- Vols ajudar-nos a fer visibles les dones de la regió de Girona del darrer terç del segle XVIII?
- Vols investigar la seva presència en la documentació dels notaris i conèixer què feien?
- Vols saber com es deien, quins eren els noms més freqüents?
- T'interessa veure quin paper social tenien les vídues?
- I de minyones, n'hi havia moltes? Podem saber-ne alguna cosa?

Et proposem que rastregis un gran fons documental per trobar pistes que ens permetin respondre aquestes i altres qüestions. Si estàs interessat en la història de la teva família, o la del teu poble, pots delimitar-ho al teu centre d'interès. Si no és així, et podem suggerir algun fil per estirar.

Una recerca col·laborativa

Volem aprofitar la plataforma Arxiversa (<http://arxiversa.udg.edu>), que posa en obert tots els documents enregistrats a l'Ofici d'Hipoteques de Girona entre 1768 i 1805, per endegar una recerca col·lectiva sobre la presència i l'activitat femenina en la societat gironina.

Si t'interessa col·laborar-hi, escriu-nos i et farem arribar una fitxa model per introduir la informació que trobis en els llibres de l'Ofici d'Hipoteques i que facilitarà la comparació dels resultats obtinguts.

Si tot va bé, podràs exposar els teus resultats en la *I Trobada Arxiversa*, el setembre de 2025.

Per participar-hi cal donar-se d'alta a la plataforma Arxiversa. A més de col·laborar en la campanya que proposem, també podràs fer consultes lliures, vinculades als teus propis interessos.

Si t'interessa explorar la plataforma i col·laborar en aquesta campanya, escriu-nos un correu a: arxiversa@udg.edu

Centre de Recerca d'Història Rural,
Universitat de Girona ■

Rajoles del segle XVIII. Font: TELESE, SALOMÓ, FARRÉS i SÁNCHEZ, *Les rajoles catalanes d'arts i oficis. Catàleg general (1630-1850)*, Barcelona: MS Editor, 2002.

23è premi

mestall

2024-2025

l'Associació d'Història Rural

convoca el

23è premi Mestall

curs 2024 - 2025

A treballs de recerca de batxillerat realitzats per estudiants de Batxillerat i fets des de l'àmbit humanístic i social. Els treballs necessàriament han de tractar temes relacionats amb el món rural en qualsevol dels seus aspectes: història, etnografia, paisatge, patrimoni, economia, població, emigracions, històries de vida, etc.

Dotació: 600 euros per als estudiants i un lot de llibres per al centre en el qual estudiïn.

Termini de presentació: 30 d'abril de 2025.

Informació i bases a la web:
<https://ahr.udg.edu/>

El Premi Mestall

Algunes observacions sobre la seva evolució

Aquest curs convocarem la vint-i-tresena edició del Premi Mestall, que, com sabreu, està adreçat a estudiants de batxillerat que, en el mateix curs, han presentat el seu treball de recerca. El vam crear per acord de l'Assemblea de 2002 i vam concedir el primer guardó l'any 2003. La beneficiària, aleshores, va ser Maria Bertran, de l'IES de Tremp, per un estudi sobre l'evolució demogràfica de Salàs de Pallars. El jurat també va acordar dues mencions per als treballs de Marc-August Muntanya, de l'IES la Garrotxa, sobre el tifus a Riudaura, i a Anna Esteller, del Col·legi Lestonac de Tarragona, sobre la societat d'Alcanar durant els segles XVI i XVII. Casualment, des de l'inici, ja quedava clara la voluntat d'arribar al conjunt del territori català.

Des d'aleshores el premi s'ha anat convocant regularment, però mai no ens havíem aturat a veure com havia evolucionat, especialment pel que fa als seus

els treballs —els retornàvem als autors que ho sol·licitaven—, en part perquè l'enfocament de la taula esmentada tenia aquest marc temporal de referència.

La quantitat de treballs que anualment s'ha presentat al premi ha oscil·lat entorn d'una mitjana de 18, amb un mínim de 10 (2014) i un màxim de 29 (2023). A llarg termini s'observa una certa tendència a créixer, però el nombre de treballs presentats es manté en un interval que podem considerar correcte i, sobretot, assumible per a un jurat que ha de fer l'esforç de llegir-los i valorar-los. El mapa dels guanyadors (des de l'inici) i el dels treballs presentats (des de 2013) confirma, d'altra banda, que s'ha mantingut la voluntat d'abastar el conjunt del territori català. Certament les comarques gironines estan ben representades amb, aproximadament, una tercera part dels treballs; però també aconseguim atreure l'interès de les altres comarques.

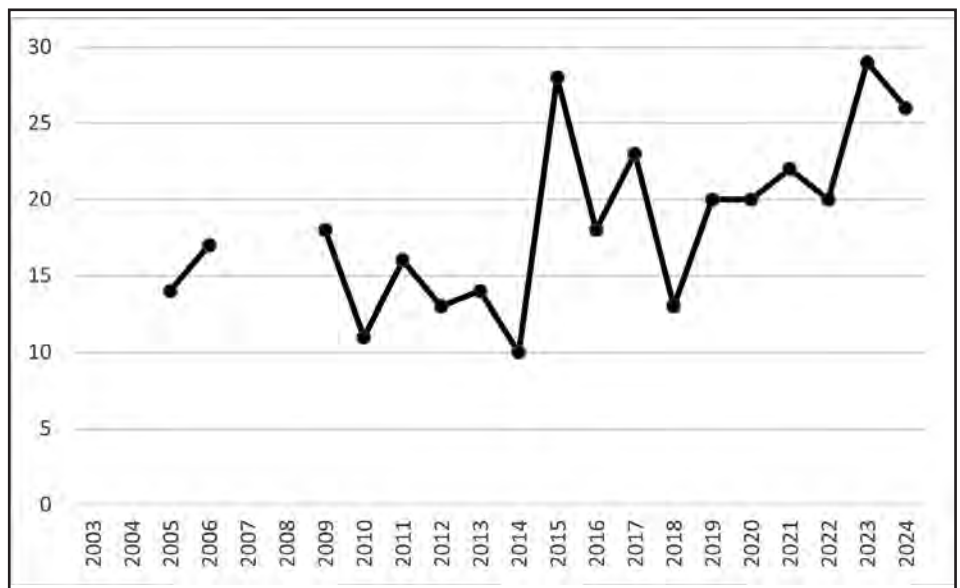

Figura 1: Nombre de treballs presentats

resultats i continguts. Ha estat la convocatòria d'una taula rodona sobre els estímuls a la recerca (premis, beques i ajuts) dins el *Congrés de Joves Investigadors en Estudis Locals*, celebrat a Tarragona el passat mes d'abril de 2024, el que m'ha forçat a fer aquest exercici retrospectiu; i em sembla que val la pena compartir-ho i comentar-ne alguns resultats a través del butlletí. Excepte per algunes consideracions generals, només recularem als darrers dotze anys, en part perquè d'alguns dels anys inicials no hem conservat tots

Pel que fa a la procedència dels treballs, la majoria ens ve de centres públics i ho fa en una proporció superior a la que tocaria. A Catalunya els centres públics constitueixen el 66% de l'oferta educativa de batxillerat, però el percentatge de treballs que ens arriba d'aquests centres és dotze punts superior (78%). Globalment, un 18% dels centres de secundària catalans han presentat algun treball al Premi Mestall en els darrers 10 anys, i encara són una mica més si només ens fixem en els centres públics.

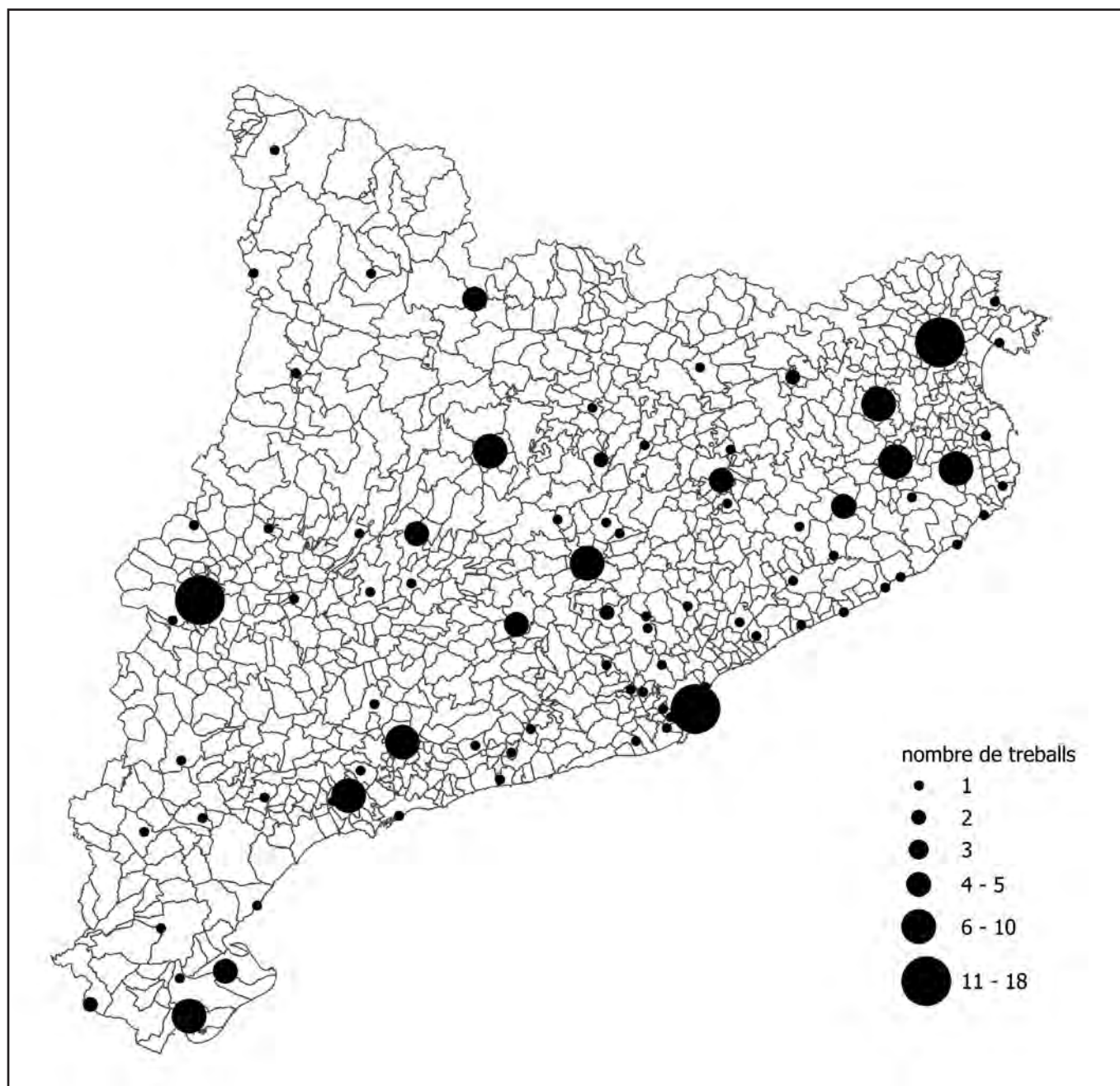
Pel que fa al sexe dels candidats, hi ha un desequilibri notable. Les estudiants signifiquen dues tercers parts dels treballs presentats. Aquesta proporció, com és desitjable, es manté en els 36 guardons (comptant premis i mencions).

La temàtica dels treballs presentats és força diversa, tot i estar limitada pels objectius de la convocatòria, que la circumscriuen a qüestions relacionades amb el món rural i plantejades des d'un enfocament humanístic o social (història, etnografia, paisatge, patrimoni, economia, població, emigracions, històries de vida, etc.). Val a dir que una part dels treballs que arriben, entorn d'una cinquena part, no s'acaben d'ajustar a aquests

requeriments i això els predisposa a ser descartats en una primera ronda. Generalment es tracta de treballs tècnics fets des de fora de l'àmbit de les humanitats i les ciències socials: treballs de biologia o de veterinària, projectes arquitectònics, etc. Alguns també queden descartats perquè tenen molt poca vinculació al món rural. Pel que fa a la resta, la seva diversitat pot il·lustrar-se amb el núvol de paraules clau (figura 3). Malgrat això, però, hi ha algunes línies de fons que val la pena remarcar.

Des d'una perspectiva metodològica, hi ha un tret que destaca molt: l'ús de les entrevistes orals com a font d'informació. Un 69% dels treballs presentats hi

Figura 2: Localització dels candidats, segons institut de procedència

27 treballs que sovint es presenten combinats amb algun altre tema. Segurament, aquesta darrera opció —basar-se en la memòria familiar— és la més assequible, i la COVID ha contribuït a potenciar-la. El tema estrella, tanmateix, el més recurrent, no sorprendrà ningú: la guerra civil i, sobretot, el primer franquisme. Un clàssic que acumula el 12% de tots els treballs presentats. La majoria posen el focus en els anys quaranta i els subtemes centrals són els maquis, l'exili, la situació de la dona en la guerra i la postguerra, i l'educació.

Els temes esmentats tenen una certa recurrència i és difícil detectar-hi alguna evolució. Però n'hi ha d'altres que, amb totes les precaucions, semblen manifestar algunes tendències de fons. Hi ha un parell de temes emergents que enllacen amb preocupacions que, actualment, es troben en primera línia de l'agenda. D'una banda, hi ha el paper de la dona en el món rural, el seu estatus, les situacions de discriminació, etc. El primer treball sobre aquests temes és de l'any 2017 i, amb posterioritat al 2019, ha esdevingut més freqüent. En total, entre 2013 i 2024 s'han presentat onze treballs sobre el paper de la dona, a més d'altres que incorporen la perspectiva de gènere, malgrat que no en sigui el tema principal. Val a dir, tanmateix, que no ens ha arribat cap treball sobre les noves temàtiques de gènere (LGTBI) que, en els darrers anys, han entrat amb força en altres àmbits (TFGs, TFM, tesis doctorals). El perfil del Premi Mestall, certament, s'hi presta poc.

L'altre tema emergent és el despoblament rural. Ja havíem rebut treballs sobre la qüestió el 2014 i el 2015, i potser n'hi hagi d'anteriors que no tinguem computats. El 2018 vam atorgar el premi a un treball sobre Marmellar, un poble despoblat del Penedès, on, com potser alguns recordareu, l'associació va organitzar una de les seves sortides. A partir de la pandèmia, però, l'interès pel despoblament es dispara fins a significar el 13% dels treballs rebuts en les quatre darreres convocatòries. També el focus es concentra més en la qüestió estricta del despoblament i les possibilitats de revertir-lo que en l'evolució demogràfica general, i apareix l'expressió «Espanya buidada».

En contrapartida, els aspectes més vinculats a l'etnologia i el folklore, les festes populars, les dites i refranys, l'etnobotànica i els remeis casolans, etc., semblen estar en regressió. També hi ha algunes absències notables. N'esmentaré

dues, que estan en certa mesura relacionades, i que retraten —en negatiu— les inquietuds generacionals: la desigualtat i la immigració. Sobre les desigualtats socials, amb excepció de les de gènere, a penes hi ha treballs. No n'hi ha cap, per exemple, sobre l'accés o la distribució de la terra. Tampoc no hi ha gaire interès per la immigració estrangera, pels jornalers immigrants. Només hem rebut dos treballs que en aquesta dotzena d'anys ho tracten: una recerca sobre els temporers a Lleida i un altre sobre els immigrants a la Bisbal d'Empordà. Contrasta amb la relativa abundància de treballs sobre el despoblament —la cara i la creu—. Certament, però, la mostra de treballs que es presenten al Premi Mestall no és gaire gran i, segurament, té biaixos importants respecte del conjunt de treballs de recerca que es fan a batxillerat. No seria correcte extrapolar-ho gaire més enllà.

Sigui com sigui, hem de celebrar que continuïn realitzant-se treballs que, amb un o altre enfocament, s'interessin per la població, la societat i l'economia rural des d'una perspectiva històrica. L'objectiu declarat del Premi Mestall sempre ha estat estimular aquest tipus de recerques. Mirat fredament, és difícil que puguem incidir en la decisió dels estudiants tant o més que els tutors, la família, l'entorn o les xarxes socials; però, si bé no serveix com a estímul, almenys ha servit per animar alguns —guardonats o no— a continuar el camí encetat i que avui estiguin desenvolupant les seves recerques amb el màxim rigor acadèmic i professional. Potser algú que ara llegeix aquestes línies s'hi pot sentir identificat.

Enric Saguer ■